

RECENSIONES

Luisa Chierichetti i Giovanni Garofalo (ed.). **Lengua y Derecho: líneas de investigación interdisciplinaria**. Berna: Peter Lang AG, International Academic Publishers, 2010, 283 pàgines. ISBN 978-3-0343-0463-4

Carles Duarte i Montserrat*

En l'activitat jurídica la funció que exerceix l'expressió lingüística, oral i escrita, és del tot decisiva. Com ens recorden Chierichetti i Garofalo a la seva introducció al volum, no debades ens referim als juristes com a *lletrats*. I alhora la responsabilitat del Dret en la conformació de les llengües de cultura ha estat primordial. Ho explicita prou clarament Ciceró en algunes de les seves referències a les *Leges XII tabularum*. A *De oratore* escriu: «Baldament tothom cridi, diré el que sento: les obres juntes de tots els filòsofs, el llibret sol de les Dotze Taules, si hom mira les fonts i començaments de les lleis, em sembla, a fe, que les supera en pes d'autoritat i abundor d'utilitat», i a *De legibus*: «Durant la nostra infantesa, apreníem com un cant solemne les Dotze Taules, que avui ja ningú no aprèn», lamentant-se'n. Però, a més, la consolidació de les llengües romàniques per als usos literaris, nobles i formals no es pot deslligar de les Cancelleries, centres no tan sols de poder institucional, sinó també, de retruc i quan encara no existien acadèmies, de models de llengua, de referents per a l'ús escrit.

En aquest volum s'apleguen, juntament amb altres treballs d'experts del sector, alguns estudis presentats al IV Congrés Internacional del CERLIS (Centre de Recerca sobre Llenguatges amb Finalitats Específiques), que, amb el títol *Lengua y Derecho: Perspectivas Interculturales*, es va dur a terme del 19 al 21 de juny a la Universitat de Bèrgamo (Itàlia). I s'hi presenta el resultat de recerques recents sobre el vincle entre llengua i dret.

* Carles Duarte i Montserrat, director Fundació Lluís Carulla.

Chierichetti i Garofalo constaten «una relativa escasez de estudios realizados por los lingüistas sobre el lenguaje jurídico» i addueixen com a propòsit del volum: «ofrecer un aporte al estudio de las relaciones entre lengua y derecho, con especial referencia a los aspectos textuales, discursivos y lexicográficos de este maridaje interdisciplinario». Seguint Wróblewski, distingeixen tres tipus de llenguatges relacionats amb el dret: el llenguatge jurídic o legal (els textos deliberats pel legislador, és a dir, les regles de dret), el llenguatge judicial o de l'aplicació del dret (usat pel jutges que exerceixen la justícia aplicant les regles del dret) i el llenguatge de la ciència jurídica (de la teoria i la filosofia del dret).

El primer assaig és de M. Carmen Acuyo Verdejo, que hi examina l'abast efectiu de les disposicions de la Comunitat Autònoma d'Andalusia per facilitar la integració del ciutadà estranger per mitjà d'un treball de camp amb un total de 183 funcionaris de les Oficines d'Estrangers de les vuit províncies andaluses. Se'n desprèn l'escàs reconeixement de la professió de traductor intèrpret i l'existència d'un intrusisme professional i una manca d'assistència lingüística adequada a l'estranger.

Al segon dels estudis, sobre les estratègies argumentatives als preàmbuls de la normativa laboral espanyola, María Cristina Bordonaba aplica el mètode de treball de l'anàlisi del discurs a un corpus diacrònicament marcat, el *Fuero del Trabajo*, del franquisme, i l'Estatut dels Treballadors, promulgat l'any 1980. No cal dir que les diferències són significatives i sucoses. Per exemple, a la primera versió del *Fuero del Trabajo*, hi trobem expressions com: «Renovando la tradición católica de justicia social y alto sentido humano que informó nuestra legislación del Imperio, el Estado Nacional en cuanto es instrumento totalitario al servicio de la integridad de la patria» o «Y partiendo de una concepción de España como unidad de destino». Bordonaba hi analitza la macroestructura, els mecanismes de cohesió, les estratègies de persuasió,... i comprova que el preàmbul del *Fuero del Trabajo* és més un exercici d'adoctrinament ideològic que una presentació del contingut de la llei, contràriament al que succeeix amb l'exposició de motius, més pedagògica, de l'Estatut dels Treballadors.

El tercer treball, d'Elena Carpi, constitueix una anàlisi lèxico-terminològica de la denominació dels establiments d'allotjament turístic dins la normativa espanyola, incloent-hi el reflex de la diversitat lingüística interna (en casos com els cultüres *masoveria*, *casona*, *mesón*, *rural* o *pazo*, per exemple), tot fent-ne la comparació amb les denominacions italianes corresponents i obser-

vant la diferència de criteris respecte de la incorporació d'anglicismes (a la terminologia turística italiana apareixen termes com *beauty-farm*).

La contribució següent, de Luisa Chierichetti, examina procediments de citació dins el discurs hermenèutic especialitzat, en concret en comentaris a resolucions arbitrals d'un tribunal, i en resulta que la intertextualitat mixta és un patró característic d'aquest gènere textual.

El cinquè text, de Giovanni Garofalo, s'atura en l'anàlisi crítica de gènere, partint de la conciliació davant del Centre de Mediació, Arbitratge i Conciliació com a mètode de solució extrajudicial de conflictes laborals i com un exemple d'hibridació de pràctiques discursives. Garofalo hi denuncia «la 'colonización' de los medios de jurisdicción voluntaria por parte de la jurisdicción contenciosa» i «la ausencia de una auténtica cultura arbitral en España». En el cas de la papereta de conciliació s'hi segueix la mateixa estructura prototípica tradicionalment associada a la demanda i la querella en lloc de «configurarse como género autónomo».

L'aportació següent és d'Elena Landone i s'hi examina l'ús dels marcadors del discurs (que intervenen en l'organització del text, en les instruccions inferencials i argumentatives,...: *así, en consecuencia, en la misma línea,...*) a les estructures textuais/gramaticals de la normativa completa (lleis, decrets, ordres,...) promulgada per les Comunitats Autònomes des de 1980 a l'agost de 2009. Landone hi detecta alguns patrons repetits.

El setè assaig és de la professora Anna López Samaniego, col·laboradora de la *Revista de Llengua i Dret*, que ens ofereix una contribució d'un interès ben notable sobre el gènere professional de l'informe jurídic d'assessorament, que caracteritza i descriu. Hi trobem, posem per cas un quadre amb les fases del procés d'assessorament i el sistema de gèneres escrits que hi correspon.

Tot seguit s'inclou el suggerent treball de Carmen Mata sobre *La traducción de la retórica forense: análisis de los elementos y recursos argumentativos en un texto jurídico*, centrat en l'àmbit d'un procediment arbitral real en italià. Mata hi contraposa les premisses de l'actor i del demandat, es refereix a les successives argumentacions i ens hi parla dels arguments causals, pragmàtics, de fi i mitjà, d'inèrcia, d'autoritat o per dissociació. Mata conclou: «Se desprende asimismo de nuestro trabajo que cada autor, en función de distintos factores, como sus dotes para la oratoria forense, su estilo, su conocimiento de las posibilidades que le brinda la lengua, etc. dota a su escrito de la fuerza retórica necesaria para proponerle al árbitro su propia visión del mundo», i ens recorda

que «el traductor debe tener en cuenta que no se argumenta necesariamente de la misma manera en todas las lenguas».

El novè dels treballs aplegats en aquest volum és el que Félix San Vicente realitza sobre els pròlegs de les vint-i-dues edicions realitzades des del segle XVIII fins ara del *Diccionario de la lengua española* de la Real Academia Española. Félix San Vicente hi destaca les implicacions jurídiques de la norma lingüística i l'evolució del plantejament acadèmic a l'entorn de la doctrina de l'ús neològic dins l'àmbit tècnic i científic. San Vicente ens diu: «El tecnicismo, sobre todo el científico-técnico, se identifica a menudo con el neologismo (raramente se hace, por ejemplo, mención a lo social) y los términos de su aceptación aparecen ya claros en la primera mitad del diecinueve».

El penúltim i interessantíssim estudi inclòs en aquest llibre, *Forma y función de los enunciados jurídicos de recomendación: las Recomendaciones de la Unión Europea*, és de Raquel Taranilla, col·laboradora de la *Revista de Llengua i Dret*, i es proposa d'identificar les diverses formulacions lingüístiques dels enunciat jurídics de recomanació (no obligacions, prohibicions o permisos, sinó destinats a promoure la realització d'una acció) en castellà, partint d'un corpus de la Unió Europea. L'autora hi descriu el concepte d'enunciat jurídic de recomanació (EJR) i n'analitza manifestacions com l'ús d'un verb performatiu, de perífrasis d'obligació, del verb en futur o del verb *poder*.

Finalment tanca el volum el text de María Valero Gisbert *Notas sobre la calidad semántica de equivalentes de UUFF de lenguaje jurídico en los DDBB actuales español-italiano*. Valero hi examina les dificultats de traducció que es produeixen en algunes unitats fraseològiques de l'àmbit jurídic entre el castellà i l'italià. L'autora posa en relleu algunes ocasions on l'equivalència aparent no és en realitat del tot completa, altres casos on l'equivalència és clarament parcial i fins i tot unitats fraseològiques sense equivalent en l'altra llengua.

En conjunt ens trobem no pas davant d'una obra generalista, sinó d'una col·lecció d'articles concrets, sovint francament valuosos, que obren noves perspectives a l'estudi del llenguatge jurídic. Els experts en aquest camp hi trobaran aportacions diverses i força rellevants que tindran continuïtat i aprofundiment en propers assaigs. Celebrem-ho.